

Matea Birtić i Goranka Blagus Bartolec

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

Strossmayerov trg 2, HR-10000 Zagreb

OCEANOGRFSKO NAZIVLJE U RUKOPISNOJ GRAĐI VLATKA DABCA

U radu se analizira njemačko-hrvatska rukopisna građa iz ostavštine Vlatka Dabca koja obuhvaća oceanografsko nazivlje. Građa je bila namijenjena zamišljenomu, neobjavljenomu *Tehničkom leksikonu*. Procjenjuje se zastupljenost njegova oceanografskoga nazivlja u recentnim hrvatskim leksikografskim i normativnim priručnicima.

1. Uvod

Dvojezična njemačko-hrvatska rječnička građa pod naslovom *More* čini jedan od deset svezaka neobjavljenoga rukopisnoga teksta namijenjenoga proširenju *Tehničkoga rječnika* ili *Tehničkomu leksikonu*¹. Oceanografski svezak *More* podijeljen je u pet sveščića: 1.1. *More* u širem smislu, 1.2. *Morski valovi*, 1.3. *Morske struje*, 1.4. *Morski prolazi (kanali)*, 1.5. *Morska mijena*. Sveščići su nejednaka opsega: *More u širemu smislu* obuhvaća 88 stranica, *Morske mijene* sastoje se od 112 stranica, dok *Morski prolazi* imaju samo 8 stranica. Rukopisni svezak *More* sadrži ukupno 295 stranica formata A4. Stranice u prosjeku sadrže 5 do 10 natuknica, ovisno o njihovoj veličini. Na omotu svakoga sveščića zabilježeno je vrijeme njegova nastanka: rukopis *More* nastajao je tijekom travnja 1986., a prenesen je na kartice u listopadu 1988. Također su navedeni izvori prema kojima su natuknice unošene u sveščiće. Za svako potpodručje izvori su ponešto drugačiji. Budući da je ta rukopisna građa bila namijenjena terminološkomu tehničkomu rječniku, natuknice su najčešće imenice ili imenske sintagme, a rjeđe glagoli, dok ostalih vrsta riječi gotovo i nema.

2. Analiza oceanografske građe

Građu je moguće analizirati na trima razinama: leksikografskoj, jezičnoj i

---

¹ Hudeček–Mihaljević 1999.

terminološkoj. U ovom radu provest ćemo leksikografsku i jezičnu analizu, a terminološku analizu prepuštamo predmetnim stručnjacima. Na leksikografskoj razini razmatraju se strukturna načela rječničkoga članka, dok jezična razina obuhvaća leksičku, tvorbenu i sintagmatsku analizu.

2.1. Leksikografska analiza oceanografske građe

Unutar svakoga sveščića natuknice su abecedno poredane u stupce. Ako je njemačka natuknica složenica ili je višečlana, tj. sastavljena od imenice i pridjeva ili dviju imenica, pridjev ili imenična dopuna navedeni su u inverziji, iza glavne imenice koja slijedi abecedni poredak: *Bucht, f schmale* – uski zaljev *m* ili *Entstehung, f der Meere* – postanak *mora*. Dabčev se rječnički članak sastoji od njemačke natuknice i hrvatske istovrijednice. Iza svake natuknice slijedi oznaka gramatičkoga roda ako je riječ o imenici, dok se ostale vrste riječi ne opisuju gramatički, što uglavnom odgovara strukturi *Tehničkoga rječnika*. Ispod njemačke natuknice često je navedena i engleska istovrijednica, a katkad i ruska. U trećem stupcu, iza njemačkoga i hrvatskoga naziva, nalazi se i oznaka izvora:

1. *Oberflächenspannung f* – površinska napetost *f PE*
surface tension
2. *Ablagerung f, küstennahe* – priobalni (litoralni) sediment *m Br*²
(landnahe)
nearshore deposit

Na toj bi se razini moglo navesti nekoliko napomena, ponajviše u vezi s lijevom stranom rječnika, na kojoj nisu jasno razlučene natuknice i podnatuknice, višerječne natuknice i primjeri uporabe³. Budući da je riječ o rukopisnoj građi, samoj obradbi natuknica ne treba pristupati kritički jer autorova namjera nije bila stvoriti čvrstu rječničku strukturu, nego dosljedno popisati i prevesti građu te omogućiti daljnju primjenu i sustavnu leksikografsku obradbu.

2.2. Jezična analiza oceanografske građe

Jezičnoj je analizi potrebno pristupiti znatno iscrpnije. Moguće je izdvojiti nekoliko razina na kojima treba proučavati građu:

- leksičku
- sintagmatsku
- tvorbenu
- ostalo (odnosi se na pojedinačne primjere koji nisu sustavno zastupljeni u građi).

---

² *PE* i *Br* Dabčeve su oznake. Odnose se na *Brockhausovu enciklopediju* i *Pomorsku enciklopediju*.

³ *Periode f* period *m*, razdoblje *n* – *Perode f halbtägliche* poludnevni period *m* (primjer iz rukopisnoga rječnika).

2.2.1. Leksička razina

2.2.1.1. Prevođenje istoznačnica. Gdje je god moguće, uz svaki internacionalizam i na hrvatskoj i na njemačkoj strani naveden je domaći naziv:

1. *Diffraction f, Beugung f* – ogib m, difrakcija f
2. *Divergenz f, Auseinandergehen n* – divergencija f, razmimoilaženje n, rasipanje n
3. *Lagune f, Haff n* – laguna f, zatoka f
4. *abradieren* – abradirati, razarati
5. *Densitometer n, Dichtemesser m* – denzitometar m, gustoćomjer m
6. *Äquinoktium n* – ekvinocij m, ravnodnevice f, istonočje n

Takav pristup građi, posebno na hrvatskoj strani, navodi na zaključak kako je autorov cilj bio što je moguće više uvoditi hrvatske nazive, a ne samo internacionalizme prilagoditi hrvatskomu jeziku.

Dabac se dvoumi u odabiru odgovarajuće hrvatske istovrijednice. Taj tip dvostrukosti često se preklapa s tvorbenom razinom pa češće navodi sinonime i tvorbene dublete, o čemu će poslije biti riječi:

7. *Hemisphäre f* – polukugla f, polovica f zemljine kugle, hemisfera f
8. *Kalme f* – bezvjetrina f, zatišje n, utiha f
9. *Schlick m* – glib m, mulj m
10. *Vergletscherung f* – oledba f, zaleđivanje n.

Rukopisni je rječnik koristan izvor za otkrivanje novih prevedenica koje ne bilježe ni stariji jezični priručnici ni novija izdanja, te onih riječi koje i značenjski i tvorbeno pripadaju hrvatskomu jeziku, ali su rijetko zabilježene. Treba naglasiti kako od novijih jezičnih priručnika najviše riječi koje su zastupljene u Dabčevoj građi bilježi *Hrvatski jezični savjetnik*, dok opći rječnici hrvatskoga jezika (Anićev *Rječnik hrvatskoga jezika* te *Rječnik hrvatskoga jezika* u izdanju LZMK i ŠK) prilično rijetko bilježe riječi koje upotrebljava Dabac, što samo pridonosi općem zaključku kako ta građa svakako treba postati izvorom za nova leksikografska izdanja.⁴

U građi se navode oblici *Antarktik* i *Antarktika*, čime Dabac upućuje na gramatičku (rodovnu) i semantičku razliku tih geografskih pojmova: oblikom *Antarktika* (njem. *Antarktika f*) označuje kontinent oko Južnoga pola po analogiji s drugim nazivima kontinenata u ženskom rodu, za razliku od oblika *Antarktik* (njem. *Antarktis f*) u muškom rodu, kojim označuje područje kopna i mora oko Južnoga pola analogijom prema imenici *Arktik*. Domaći jezični priručnici uglavnom ne prave razliku između tih dvaju oblika, navodeći samo oblik *Antarktika* u značenju kontinenta.

U rukopisu se bilježe pridjevni oblici koji su dio oceanografskoga nazivlja

---

⁴ Autor navodi da se osim strukovnih priručnika služio i rječnicima hrvatskoga jezika – Benešićevim hrvatsko-poljskim i Skokovim etimologijskim.

(primjerice, navodi ih PL), ali ih ne bilježe domaći rječnici i jezični priručnici, iako posve odgovaraju hrvatskoj tvorbi te bi mogli postati dijelom opće uporabe:

11. *Flachseesediment* n – plitkomorski sediment m⁵
12. *Ebbeintervall* m – osečni interval⁶
13. *Bodenwasser* n – pridnena voda f, voda pri dnu⁷
14. *Sturzbruch* m (*der Welle*) – strovalni lom m (vala)

Primjera ima i u prijevodu imenica:

15. *Äquinoktium* n – ekvinocij, istonoćje⁸
16. *Anstauung* f – uspor vode⁹
17. *Salztonebene* f – slanača f, slana ravnica f.

2.2.1.2. Pojedinačne leksičke neujednačenosti. Premda je na leksičkoj razini uočljiva Dabčeva želja da hrvatsku stranu rječnika što više ispuni domaćim nazivima, nekim bi se nazivima mogla uputiti primjedba da ne ulaze u hrvatski standardni jezik. Često se uz takve nazive nalaze sinonimi koji su s normativnoga stajališta prihvatljiviji, npr.: *uzvoisica*–*uzvoisina*; *gravitacioni*–*gravitacijski*. S druge pak strane, u dijelu građe koja se odnosi na more i morske valove nema sinonima i autor rabi samo oblike *mlatati* i *mlatanje*, dok se u hrvatskome standardnom jeziku preporučuju oblici *mlatiti/mlaćenje*, *udarati/udaranje*, *zapljuskivati/zapljuskivanje*:

18. *Meeresbrandung* f – mlatanje n mora
19. *branden* mlatati¹⁰

Uz riječi *ispon* (*Erhebung*) i *ispeti* (*erheben*) Dabac ne navodi nijedan drugi naziv, iako ih domaća literatura upućuje na *uspon*, *uzvoisina* te *uspjeti se*, *uzdignuti se*, *uzvojniti se*¹¹. Isto tako i njemački složenički dio *luft*– katkada prevodi kao *zračni* (*Luftstrom* m – zračna struja), a ponekada kao *uzdušni* (*Luftmasse* f – uzdušna masa).

Svakako treba navesti autorovu dvojbu između riječi *val* i *talas* i njihovih izvedenica. Naime, njemačku riječ *Welle* Dabac prevodi kao *val*, dok glagol *kräuseln* u značenju ‘gibanje morske površine’, odnosno ‘stvaranje valova’ prevodi kao *talasati se*, *ustalasati se*, a *Kräuselung* f, talasanje, iako i za njih postoji dobra hrvatska zamjena *bibati se*, *ljuljati se*, *mreškati se*, te *valičati se*, što se navodi

---

⁵ PL bilježi pridjev *dubokomorski*.

⁶ Pridjev bilježi samo HJS u značenju *koji se odnosi na oseku*.

⁷ Također je zabilježen samo u PL.

⁸ Bilježi samo HJS, dok je u hrvatskome jeziku zastupljenija imenica *ravnodnevnica*.

⁹ Stara hrvatska riječ po tumačenju ARJ, zabilježena samo u PL.

¹⁰ Glagol je zabilježen u Skokovu rječniku i ARJ, ali je preuzet iz Karadžićeva *Srpskoga rječnika* (Beč 1852., Beograd 1898.).

¹¹ V. HSJ, ARJ, Skok.

u *Razlikovnome rječniku* i *HJS*. Nejasnoća ima i s njemačkom riječi *Thalassometer*, za koju se kao istovrijednice rabe riječi *talasomjer* i *valomjer*, što upućuje na zaključak kako ih autor smatra sinonimima te nema jasne razlike između turske riječi *talas* (*talaz*) u značenju ‘val’ i grčke riječi *thálassa* u značenju ‘more’, tj. ‘morska površina’, jer je *talasomjer*, odnosno *talasometar* internacionalizam i označava spravu za mjerenje morskih dubina, dok je u *Tehničkom rječniku* zabilježena i riječ *Wellenmesser* u značenju ‘valomjer’, tj. ‘sprava za mjerenje visine morskih valova’.

2.2.2. Tvorbena razina

Na tvorbenoj je razini potrebno izdvojiti sufiksalne dvostrukosti koje Dabac često upotrebljava kod pridjeva, a rjeđe kod imenica. Te dvostrukosti upućuju na autorovu dvojbu u odabiru jedne inačice koja je rezultat želje da se uz tada prevladavajući hrvatskosrpski standard (hrvatskosrpske nazive) donesu i hrvatske tvorbene dublete. U građi uglavnom, iako nije opće pravilo, drugi lik odgovara hrvatskomu standardu:

20. *Erhebung*, *f* – uzvisica *f*, uzvisina *f*

21. *Gravitationswelle* *f* – gravitacioni, gravitacijski val.

Katkada obje inačice odgovaraju hrvatskoj tvorbi:

22. *Erscheinung* *f*, *alltägliche* – svagdašnja, svakodnevna pojava

23. *Tagestemperatur* *f* – dnevna, danja temperatura

24. *Lobendelta* *n* – prstasta, prstolika delta *f*

Autor često navodi zajedno, dakle kao istoznačnice, pridjeve *zemni* i *zemaljski* pa katkada nije jasno odnosi li se pridjev na Zemlju kao planet ili zemlju kao tlo ili kopno, kao u ovom slučaju:

25. *Beobachtungspunkt* *m* *irdische* – zemna, zemaljska točka motrenja, promatranja.

Budući da građa, kako je već navedeno, uglavnom donosi oceanografske nazive, u kojima prevladavaju imenice, pridjevi i glagoli, bilo bi dobro napraviti i sufiksalsnu analizu hrvatskih naziva, tj. ustanoviti u kojoj mjeri i tvorbeno odgovaraju hrvatskomu jeziku, a što nije detaljno napravljeno s obzirom na to da je ovaj rad usmjeren na opis građe u cjelini (npr. česta uporaba imenica na dočetak *-ba* umjesto glagolske imenice, odnos sufiksa *-oća* i *-ost* prema *-itet* i sl.).

2.2.3. Sintaktička (sintagmatska) razina

Na sintaktičkoj je razini najveći problem stvaranje hrvatske istovrijednice za njemačke višerječne nazive ili složenice. U prijevodu složenih njemačkih natuknica Dabac je bio svjestan dvojakih mogućnosti u stvaranju hrvatskih istovrijednica. Gdje je moguće, složeni njemački izraz istodobno prevodi dvjema sintagmama: odnosnim pridjevom i imenicom (1) i sintagmom sastavlje-

nom od imenice u nominativu i genitivne dopune (2):

26. *Meeresspiegel m* – morska razina f, razina f mora
27. *Meteorologie f maritime* – pomorska meteorologija f, meteorologija f mora
28. *Luftstrom m* – zračna struja f, struja f zraka
29. *Gezeitenküste f* – plimna obala f, obala f plimnoga mora
30. *Energiequelle f* – izvor m energije, energetski izvor m
31. *Flutströmung f* – struja f plime, plimna struja f.

Naravno, u nekim to slučajevima nije bilo moguće, čega je i sam autor bio svjestan, te nije uvijek dvojako prevodio njemački složeni izraz jer bi se preoblikom leksičke skupine *imenica + imenica* u genitivu u skupinu *odnosni pridjev + imenica* stvorilo drugo značenje:

32. *Meererwärmung f* – grijanje n mora¹²
33. *Meerfarbe f* – boja f mora

No, postoje i primjeri u kojima je preoblika imenice u genitivu u odnosni pridjev prema našem mišljenju moguća (morska biologija, zračni tlak, morsko svjetlucanje), ali je autor ne provodi:

34. *Meeresbiologie f* – biologija f mora¹³
35. *Luftdruck m* – tlak m zraka
36. *Meeresleuchten n* – svjetlucanje n mora

Iako su takve intervencije na sintaktičkoj razini najbrojnije, uočljiva je uporaba i drugih padežnih sintagma. Tako za natuknicu *Sonnenerwärmung f* na hrvatskoj strani također rabi dvostruke istovrijednice: pridjev i imenicu *Sunčevo zagrijavanje*, te instrumentalnu sintagmu *zagrijavanje Suncem* (premda u tome primjeru treba upozoriti i na jednu značenjsku razliku s obzirom na to da jezični standard nalaže uporabu pridjeva *sunčani* u značenju 'koji dolazi od Sunca, koji nastaje djelovanjem Sunca', dok pridjev *Sunčev*, zastupljen u tome primjeru, označava 'koji pripada Suncu', npr. *Sunčeva energija, Sunčeve zrake*)¹⁴.

Građa sadrži i brojne prijedložne sintagme koje autor, a što je također u skladu s hrvatskom terminološkom normom, nastoji što više zamijeniti pridjevnim sintagmama:

37. *Küstenwasser f* – priobalna voda f, voda f uz obalu
38. *Landleben n* – seoski život m, život m na selu,
39. *Leben n auf dem Festland* – seoski život m, život na selu

ili pak pridjevnih sintagma te imenice s genitivnom dopunom zamjenjuje jednočlanim izrazom:

---

¹² *Grijanje mora* i *boja mora* ne znače isto što i *morsko grijanje* i *morska boja*.

¹³ Analogija prema pomorska meteorologija.

¹⁴ V. Babić–Finka–Moguš 2000.

40. *Windseite* f – privjetrena strana f, privjetrina f, privjetrište n
41. *Salzhaltigkeit* f – slanost f, slanoća f, stupanj m slanoće
42. *Strömungsmesser* m – strujomjer m, mjerilo n strujanja

2.2.4. Ostalo

Pojedinačni primjeri navedeni su kao *ostalo*, čime im se ne oduzima vrijednost, nego ih nije moguće svrstati u jednu od triju navedenih razina ili istodobno zahvaćaju više razina. Namjera je u cijelosti prikazati građu, koja, iako sustavno unošena, sadrži i pojedinačne propuste, koji na jezičnoj razini više potječu iz ozračja tadašnje jezične politike nego iz autorova nepoznavanja jezika, kao i nekih nedosljednosti u povezivanju jezičnih zakonitosti sa zakonitostima struke. Najmanje se takvih primjera nalazi na pravopisnoj razini, gdje uz pojedinačne primjere u pogreškama pri pisanju (zamjena *ijelje*, izostavljanje ili pisanje zareza i sl.) valja istaknuti primjer *Wasser n, ruhendes* stajaća voda f, *stajačica*, što značenjski upućuje na 'ženu koja stoji', umjesto *stajačica* u značenju 'voda koja stoji'.

Dvoumljenja su uočljiva i u gramatičkom rodu. Treba istaknuti uporabu razgovornoga i dijalektnoga oblika imenice *žalo* u srednjem rodu: *Sandstrand* m *pješčano žalo* n umjesto standardne inačice u muškome rodu *žal*¹⁵, te miješanje ženskoga i muškoga roda za njemački oblik *Period* f (period m / perioda f) ovisno o značenjskoj razlici:

Periode f – perioda f (pravilno ponavljanje nekih pojava)

Periode f – period m, razdoblje n, vremenski razmak.

3. Pregled opsega rukopisne građe

Za potpuni uvid u rukopisnu građu potrebno je osvrnuti se na njezin opseg koji znatno nadilazi oceanografsku građu prisutnu u drugim rječničkim i enciklopedijskim izdanjima objavljenim u proteklih desetak godina. Kako bi se procijenila vrijednost rukopisne građe, napravljena je usporedba temeljnih natuknica (*more*, *valovi*, *struje*, *prolazi* i *mijene*) s onima zastupljenim u *RHJ* (2000), čije je jedno od temeljnih konceptijskih načela bilo obuhvatiti, uz opće riječi, velik broj naziva te s onima u *Pomorskom leksikonu*. U Dabčevoj je građi uočljiva temeljita i široka raslojenost ulaznih riječi i na taj je način zastupljen velik broj oceanografskih naziva koji nisu drugdje zabilježeni. Tako je leksem *more* obrađen na 7,5 stranica formata A4 i sadrži ukupno 57 rječničkih natuknica; *valovi* su obuhvaćeni u 64 natuknice na 8 stranica; *morske struje* i njihove izvedenice obrađene su u 46 natuknica na 7 stranica, *prolazi* i *kanali* sadrže 15 natuknica, dok su *morske mijene* obrađene najopsežnije, u 68 natuknica na 10 stranica. Na priličan nesrazmjer neobjavljene rukopisne građe i oceanograf-

---

¹⁵ V. HSJ, RHJ, PL, *Hrvatski pravopis* (4. i 5. izdanje).

skoga nazivlja u objavljenim izdanjima zorno upućuje tablica s pobrojanim natuknicama:

Dabčev rukopis	PL	RHJ (2000)
Meer n, See f – more	+	+
Meer n, abgeteiltes – odijeljeno more	–	–
Meer n, tiefstes – najdublje more	–	–
Meer n, offenes (hohes, freies) – otvoreno, široko more, morska pučina	+	+
Meereis n – morski led	+	+ (smrznuća morska voda)
Meerenge f, Strasse, Kanal, Sund m – morski tjesnac	–	+
Meererwärmung f – grijanje mora	–	–
Meeresbiologie f – biologija mora	+	–
Meeresboden – m – morsko dno	+	+
Meeresbrandung f – mlatanje mora	+ (mlat mora)	–
Meeresfauna f – morska fauna	+	+
Meeresforschung f – istraživanje mora	+	+
Ozeanologie f – oceanologija		
Meerese Fruchtbarkeit f – plodnost mora	+	+
Meeresfrüchte fpl – morski plodovi	+	+
Meereskunde f – oceanografija	+	+
Ozeanographie f – nauka o poznavanju mora		
Meereskunde f, dynamische – dinamička oceanografija	+	+
Meereskunde f, statische – statička oceanografija	+	+
Meeresküste f – morska obala	+	+
Meeresleuchten n – svjetlucanje mora	+ (fosforoscencija mora)	+
Meeresorganismus m – morski organizam	–	–
Meereslebewesen n – morsko živo biće	–	–
Meerespflanzen fpl – morsko bilje	–	–
Meeresflora f – morska flora	+	+
Meeresrücken f – podmorski hrbat (oceanski)	-/+ (hrbat)	+/- (ocean hrbat)
Meer(e)ssalz n – morska sol	+	+
Meeresschwelle f – (pod)morski prag	+	+ (pomorski prag)
Meeresspiegel m, Meeresniveau n – morska razina, razina mora	+	+
Meeresspiegel m, mittleren – srednja morska razina	+	+
Strom m, Strömung f – struja f, strujanje n	+ (morska struja)	+
Stromänderung f – promjena f struje	–	–
Stromgeschwindigkeit f – brzina f struje	–	–
Stromlinie f – strujnica f	+	+

Stromverlauf m – tijek m struje	–	+ (pod tijek, tijek struje)
Stromverteilung f, vertikale – vertikalna razdioba f struje	–	–
Stromwasser n, Wasser n, strömendes – (voda f) tekućica	–	+
Stromwelle f, Woge f, Stirzsee m – strujni (strovalni) val m	–	–
Welle f – val m	–	+
Welle f, dritte – treći val m	–	–
Welle f, erzwungene – živi (prisiljeni) val m	+ (vjetreni valovi)	+ (vjetreni valovi)
Windwelle f – val m vjetra, vjetreni(ov)val m		
Welle f fortschreitende (Flutstrom) – pokretni (progresivni) val m – (progresivni) val m (plimna struja)		
Welle f, gebrochene – slomljeni val m	–	–
Welle f, kleine – valić m, mali val m	–	–
Welle f, langsame – spori val	–	–
Welle f, regelmässige, ordentliche – pravilni val m	+	–
Gezeiten fpl, Tiden fpl, Ebbe f und Flut f – morske mijene fpl, morska doba npl, oseka f i plima f	+	+
Gezeit f, Tide (Erscheinung) – (morska) mijena f	–	–
Gezeitenerscheinung f – plimna pojava f, pojava f (fenomen m) morskih mijena (doba)		
Gezeiten fpl der Atmosphäre (Schwankungen des Luftdrucks) – atmosferske mijene fpl (kolebanja tlaka zraka)	–	–
Gezeiten fpl des Erdkörpers (der festen Erde), Erdgezeiten fpl – Zemljine(kopnene) mijene fpl, mijene fpl kopnenoga dijela zemlje	–	–
Gezeiten fpl, eintätige, Tiden fpl, eintätige – (jedno)dnevne morske mijene fpl	+	–
Gezeiten fpl, extreme – ekstremne morske mijene fpl	–	–
Gezeiten fpl, gemischte (teils ein-, teils halbtägige) – mješovite morske fpl (dijelom jedno-, dijelom poludnevne)	+	–
Gezeitenablauf m – tijek m morskih mijena	–	–
Gezeitenalter n, Tidenalter n, Alter n der Tide, Nacheilen n der Tide (der Gezeit) – starost f morskih mijena (zakašnjenje, zaostajanje mijene)	+	–
Binnengewässer npl – unutrašnje vode fpl	+	+
Binnenmeer n (z.B. Ostsee, Schwarz. Meer) – unutrašnje more n (npr. Baltičko m., Crno m.)	–	–
Binnenschiffahrt f – unutrašnja plovidba f	+	+

3. Zaključak

Ovim radom pokušali smo dati opći uvid u stanje oceanografske građe Vlatka Dabca. S jezične je strane građa vrijedan izvor podataka za proširenje oceanografskoga nazivlja hrvatskoga jezika, ali bi se o njezinoj punoj vrijednosti moglo raspravljati tek uz konzultacije sa stručnjacima u području pomorstva i oceanografije. Opći je zaključak da građa sadrži obilje natuknica koje nisu postale dijelom opće jezične uporabe, primjerice: *istonoćje*, *osečni*, *plitkomorski*, *pridnen*, *navjetrina*, a koje bi poslužile u izradbi ne samo strukovnih leksikografskih priručnika, nego i općega rječničkoga leksika, kao što bi velik broj riječi i sintagma mogao postati dijelom opće uporabe, osobito zbog činjenice da se i danas znatno češće rabe internacionalizmi i tuđice umjesto domaćih istoznačnica.

Kratice

ARj — *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. 1880–1976. Zagreb : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

HJS — *Hrvatski jezični savjetnik*. 1999. Zagreb : Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Pergamena, Školska knjiga.

PL — *Pomorski leksikon*. 1990. Zagreb: JLZ »Miroslav Krleža«.

RHJ (2000) — *Rječnik hrvatskoga jezika*. 2000. Zagreb: LZ »Miroslav Krleža« i Školska knjiga.

Br — *Brockhaus* (u rukopisu nisu navedeni detaljniji bibliografski podaci)

Literatura

Anić, Vladimir. 1998. *Rječnik hrvatskoga jezika*. 3. prošireno izdanje. Zagreb : Novi Liber. 1439 str.

Babić, Stjepan, Božidar Finka, Milan Moguš. 2001. *Hrvatski pravopis*. 5., prošireno izdanje. Zagreb : Školska knjiga. 498 str.

Barić, Eugenija i dr. 1997. *Hrvatska gramatika*. (II. promijenjeno izdanje). Zagreb : Školska knjiga. 699 str.

Benešić, Julije. 1949. *Hrvatsko-poljski rječnik*. Zagreb : Nakladni zavod Hrvatske. 1319 str.

Brlobaš, Željka. 1999. Rječnici tehničkoga nazivlja. *Riječ* (Rijeka) 5:1, 17–25.

Brodnjak, Vladimir. 1991. *Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika*. Zagreb : Školske novine. 632 str.

Dabac, Vlatko. 1969–1970. *Tehnički rječnik I–II*. Zagreb : Tehnička knjiga.

Jakić, Blanka, Antun Hurm. 1991. *Hrvatsko-njemački rječnik (s gramatičkim podacima i frazeologijom)*. Zagreb : Školska knjiga. 1249 str.

Horvat, Marijana. 1999. Prinosi za terminološku bibliografiju (na temelju ostavštine Vlatka Dapca). *Riječ* (Rijeka) 5:1, 26–38.

- Hudeček, Lana, Milica Mihaljević. 1999. *Ostavština Vlatka Dapca. Riječ* (Rijeka) 5:1, 39–49.
- Mihaljević, Milica. 1998. *Terminološki priručnik*. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada. 204 str.
- Pomorski leksikon*. 1990. Zagreb : JLZ Miroslav Krleža. 995 str.
- Pravopis hrvatskosrpskoga književnog jezika: s pravopisnim rječnikom*. 1960. Zagreb : Matica hrvatska, Novi Sad : Matica srpska. 882 str.
- Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. 1880–1976. Zagreb : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Rječnik hrvatskoga jezika*. 2000. *Rječnik hrvatskoga jezika*. Ur. Jure Šonje. Zagreb : LZ »Miroslav Krleža« i Školska knjiga. 1450 str.
- Skok, Petar. 1971–74. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I–IV*. Zagreb : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Uroić, Marija, Antun Hurm. 1994. *Njemačko-hrvatski rječnik (s gramatičkim podacima i frazeologijom)*. Zagreb : Školska knjiga. 1008 str.
- Wahrig, Gerhard. 1975. *Deutsches Wörterbuch mit einem Lexikon der deutschen Sprachlehre*. Bertelsmann Lexikon-Verlag. 4318 str.

Oceanographic terminology in Vlatko Dabac's handwritten dictionary

Summary

The paper deals with the part of handwritten German-Croatian dictionary which comprises oceanographic terminology. The V. Dabac's manuscript created in 1986 was meant to be published as *Tehnički leksikon* or as an extension of author's previously published *Tehnički rječnik* (1969/1970). The oceanographic terminology is compared to the terminology in contemporary Croatian lexicographic works.

Ključne riječi: njemačko-hrvatsko rukopisni rječnik, oceanografsko nazivlje, Vlatko Dabac

Key words: German-Croatian handwritten dictionary, oceanographic terminology, Vlatko Dabac